

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
УПРАВА ЗА ИГРЕ НА СРЕЋУ

Број: 401-00-57/2020-04
Београд, 30.04.2020. год.

На основу чл. 4. став 1. тачка 8), чл. 6., чл. 104. став 1. тачка 4а), 110. став 3. и 114. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, број 113/17, 91/19 – у даљем тексту: Закон), директор Управе за игре на срећу доноси

**СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА
ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ КОЈИ ПРИРЕЂУЈУ ПОСЕБНЕ ИГРЕ НА СРЕЋУ
ПРЕКО СРЕДСТАВА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ**

Управа за игре на срећу, сходно чл. 104. став 1. тачка 4а) и чл. 110. став 3. Закона, као орган надлежан за инспекцијски надзор у области игара на срећу, врши надзор над применом овог закона од стране обвезника из члана 4. став 1. тачка 8) Закона, односно код приређивача посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације, који своју делатност обављају на основу посебног закона.

Обвезник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са законом, смерницама које доноси орган надлежан за вршење надзора над применом закона и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу, сходно члану 6. ст.1. Закона.

Управа за игре на срећу може, сходно члану 114. Закона, самостално или у сарадњи са другим органима да донесе препоруке, односно смернице за примену одредаба Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Циљ смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би обвезници требало да спроводе општу процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на своје пословање, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају, тј. на нивоу лица са којим се успоставља пословни однос.

Систем мора да обезбеди да се ризици свеобухватно идентификују, процењују, надзиру, ублажавају и да се њима управља на најбољи начин.

Смернице за спречавање прања новца и финансирања тероризма доносе се у циљу смањења ризика којима је обвезник изложен, ради адекватне процене подложности ризику од прања новца и финансирања тероризма, израде анализе ризика и редовног ажурирања исте, развијања процедура препознавања и управљања ризиком, како би се на јединствен начин примењивале одредбе Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Ризик од прања новца или финансирања тероризма, представља ризик да ће странка злоупотребити приређивање посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације у Републици Србији, за прање новца или финансирање тероризма, односно да ће странка или трансакција бити посредно или непосредно употребљени за прање новца или финансирање тероризма.

Циљ је да приређивачи посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације успоставе делотворне системе за спречавање пријема, давања, замене, чувања, располагања или другог поступања са, или у вези са имовином, која је стечена извршењем кривичног дела, за финансирање посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације као слободних активности, како не би биле искоришћене у систему прања новца или финансирања тероризма.

При обављању своје регистроване делатности, обвезник је дужан да поступа сагласно обавезама прописаним законом који уређује област откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и да осигура поштовање прописаних мера и активности на свим нивоима, тако да се целокупно пословање обвезника обавља на законом прописан начин.

На основу Процене ризика од прања новца и процене ризика од финансирања тероризма из 2018. године, приређивачи посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације припадају сектору који је процењен као средње рањив у односу на друге нефинансијске секторе и имају високу изложеност претњи од прања новца.

ПРИСТУП ЗАСНОВАН НА РИЗИКУ

Појам ризика

Ризик је функција три фактора:

1. **претње** које обухватају све радње које особе које се баве криминалом предузимају да би прикриле и замаскирале порекло прихода остварених криминалом и створиле утисак да је имовина стечена законитим путем и да тако стечена новчана средства користе, а да при томе не побуде ничију сумњу;

2. **рањивости** су све ствари које криминалне групе могу искористити претњом, да подрже или олакшају своје активности за коришћење незаконито стечених средстава на факторе који представљају слабости у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма. То је све оно што обвезника чини атрактивним за прање новца и финансирање тероризма и изложеним ризику од прања новца односно финансирања тероризма (нпр. привлачност или подложност ризику од прања новца и финансирања тероризма, недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа, итд.). Циљ је да приређивачи игара на срећу преко средстава електронске комуникације усмере своје капацитете на оне чиниоце који представљају слабости у систему за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма и систему контроле, како би унапредиле делотворност система мера и радњи за борбу против прања новца и финансирања тероризма и своје капацитете у овој области;

3. **последнице** представљају све оно што се односи на утицај или штету коју прање новца или финансирање тероризма може да изазове, и обухвата утицај криминалне или терористичке активности које могу негативно да се одразе на економску, политичку, безбедоносну и социјалну структуру државе. Због пропуста у спречавању ризика од прања новца и финансирања тероризма приређивач посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације може да буде подложен ризику нарушавања угледа и изрицања законом прописане казне.

Приликом сагледавања претњи, приређивачи посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације треба да пођу од резултата Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, у којој је процењено да је сектор игара на срећу изложен високом степену претње од прања новца узимајући у обзир податке о покренутим кривичним поступцима због кривичног дела неовлашћено организовање игара на срећу као предикатног уз прање новца, као и чињеницу да се у оквиру овог сектора врши обрт великих количина новца и то скоро искључиво у готовини.

Изложеност ризику је слабост, односно рањивост обвезника које могу да искористе лице или група лица спроводећи активности које представљају претњу да се може појавити прања новца и финансирање тероризма.

Ниво ризика се може смањити тако што ће се умањити претње и рањивости, односно њихов утицај.

Последице прања новца и финансирања тероризма подривају стабилност, транспарентност и ефикасност финансијског система државе, изазивају економске поремећаје и нестабилност, угрожавају програме реформи, смањују улагања, наносе штету угледу земље и угрожавају националну безбедност.

Процена ризика од прања новца и процена ризика од финансирања тероризма, поред оцена претњи и рањивости, укључује и процену последица на систем. Њих треба разумети као штету коју би прања новца могло проузроковати и обухвата утицај криминалне активности на обвезника, финансијски систем, друштво и привреду у целини.

Процена изложености ризику

Идентификовање, процена и разумевање ризика од прања новца представљају суштински важан део примене и развоја система за спречавање прања новца и финансирања тероризма у држави. Тај систем обухвата законе, и друге прописе и мере које се предузимају да би се ублажили ризици од прања новца и финансирања тероризма.

Процена изложености ризику подразумева да обвезник идентификује ризике, процени своју изложеност истима од прања новца и финансирања тероризма, што ће му омогућити да сагледа вероватноћу негативног утицаја који би могао проистећи из тог ризика, као и потенцијално дејство тог ризика на реализацију циљева пословања.

Процена ризика се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику. То омогућава обвезницима да се усредсреде на оне клијенте, услуге, трансакције и канале пословања који представљају највећи потенцијални ризик.

Поступак процене ризика од прања новца и финансирања тероризма треба да се одвија на следећи начин:

а) препознавање ризика пословања који су подложни прању новца и финансирању тероризма: идентификовање географских локација које су специфичне за обвезника, странака, услуга, трансакција и др.;

б) спровођење анализе како би се утврдило колика је вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма и какав би у том случају био њихов утицај: анализирати као комбинацију вероватноће да до те појаве дође и утицаја трошкова и штете који би у датој ситуацији могли настати;

в) управљање ризицима: обвезник на темељу анализе примењује стратегије управљања ризиком и спроводи одговарајућу пословну политику, односно примерене процедуре уз адекватне системе и механизме контроле;

г) надзор над ризицима и њихово преиспитивање: разрадити режим надзора кроз програме усаглашавања и ревизије уз периодично ревидирање ризика.

ПРЕПОЗНАВАЊЕ И ИДЕНТИФИКОВАЊЕ РИЗИКА

Анализа ризика, сходно члану 6. Закона мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника и мора да узме у обзир основне врсте ризика, и то: географски ризик, ризик странке, ризик услуге и ризик трансакције.

У зависности од специфичности пословања конкретног обвезника у обзир се могу узети и друге категорије у којима може доћи до прања новца и финансирања тероризма, на

које се у поступку процене ризика могу применити додатне појачане, опште или поједностављене мере.

1) Географски ризик

Под географским ризиком подразумева се процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од државе порекла странке, односно лица које обавља трансакцију, подручја односно територије где је лоциран обвезник, као и државе порекла власничке и управљачке структуре приређивача игара на срећу преко средстава електронске комуникације.

Наиме, да би се географски ризик препознао и свео на најмању могућу меру треба имати у виду да ли је приређивање преко средстава електронске комуникације код одређеног обвезника ограничено на приређивање у једној одређеној земљи или исти има дозволу за приређивање у више земаља. Ту је неопходно имати у виду чињеницу да ли је сервер интернет оператора/провајдера у другој земљи, као и да ли је везан за сервере из других делова његовог пословања.

Истовремено треба сагледати и чињеницу да ли оператор/провајдер има друге web странице, путем којих је могуће приступити налогу за играње преко средстава електронске комуникације.

Приликом сагледавања географског ризика важна варијабла је ниво општег уређења обвезника, начин приређивања игара на срећу преко средстава електронске комуникације, односно да ли исто подлеже свеобухватном регулаторном и надзорном режиму који осигурава спровођење ефикасних мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма, а које се нарочито односи на:

- доступност и седиште интернет оператора/провајдера (у једној или више земаља);
- врсту интернет хостинга (нпр. наменски сервер, виртуелни приватни сервер, специјализовани хостинг и сл.);
- поседовање и управљање другим приређивачима преко средстава електронске комуникације у страним земљама од стране оператора/провајдера;
- понуда различитих врста игара преко средстава електронске комуникације од оператора/провајдера (нпр. „спортска књига“, „премијум играчи“ и сл.);
- тип и ефикасност постојећих надзорних механизма, нпр. електронски и/или клубови физичких лојалности који прате играње игара;
- брзину и обим посла;
- број особља, стопа обрта и ниво искуства код обвезника и његовог оператора/провајдера и др.

Такође, ризик одржавања VPN (virtual private network – у даљем тексту: VPN) мреже огледа се у чињеници да ли је обвезник прошао процес утврђивања услова за добијање одобрења за приређивање игара на срећу преко средстава електронске комуникације и да ли поседује уверење о испуњености услова о информатичким карактеристикама опреме за приређивање игара на срећу преко средстава електронске комуникације, условима задовољавања и начину њиховог испитивања, па самим тим и да ли су ти услови прилагођени земљи у којој се приређују игре на срећу преко средстава електронске комуникације или је потребно додатно прилагођавање.

Виши ризик од прања новца и финансирања тероризма имају странке чије је порекло из држава:

- према којима су Уједињене нације, Савет Европе, OFAC, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;

- које су од стране кредибилних институција (FATF, Уједињене нације) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;

- које су од стране кредибилних институција (Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Министар, на предлог Управе за спречавање прања новца, утврђује листу држава које имају стратешке недостатке, узимајући у обзир листе релевантних међународних институција, као и извештаје о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција, сходно чл. 41. став 5. Закона.

2) Ризик странке

Обвезник треба да опише све типове или категорије странака са којима послује и процени колико је вероватно да ће ти типови или категорије странака злоупотребити тог обвезника за прање новца или финансирање тероризма и то:

• категорија странке:

- редовна странка;
- ВИП странка;
- случајна странка и др.

• тип странке:

- редовна/честа странка, која врши мале до средње трансакције;
- редовна/честа странка, која врши средње до велике трансакције;
- случајна странка, која је држављанин Републике Србије;
- случајна странка, која није држављанин Републике Србије и др.

Ризик странке подразумева процену да ли је странка повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма и на основу властитих критеријума обвезник утврђује да ли нека странка представља већи ризик на основу извршене категоризације, уз претходно извршену процену да ли се пословни модел приређивача преко средстава електронске комуникације базира на било којој од следећих опција:

- привлачи велики број странака које играју са релативно малим новчаним износима;
- привлачи мали број странака које играју са релативно великим новчаним износима.

Већи ризик представљају:

1) редовне странке чије се уобичајено понашање мења:

- редовна/честа странка која врши мале до средње трансакције, почиње да троши веће суме новца;
- редовна/честа странка која врши средње до велике трансакције, почиње да троши осетно мање суме новца, али чешће учествује у играма на срећу;
- странке које полажу значајна средства, што је истовремено праћено ограниченом активношћу;

2) странке које представљају политички изложена лица, односно домаће и стране функционере;

3) странке из сектора малих и средњих предузећа;

4) странке из међународних корпорација;

5) случајне странке и др.

Чињеница да играчи нису физички присутни за потребе провере идентитета отежава поступак провере странке. У том смислу, обвезници могу идентификовати странке питањем личне информације, укључујући име, кућну адресу и датум рођења. Све ове информације морају бити потврђене. Такође је корисно добити информације о „изворима средстава“ и нивоу легитимног прихода (нпр. занимање). Ове информације могу помоћи обвезницима да изврше своје процене да ли је ниво коцкања странке у оквиру њиховог приближног прихода или је то сумњиво. Докази о идентитету могу се потврдити помоћу докумената добијених

од странке (нпр. пасош, возачка дозвола, извод из банке, рачуни за комуналне услуге итд.), путем електронских доказа.

Електронски докази о идентитету: пословање без „лицем у лице“ може носити одређене ризике и захтева алтернативу или додатне методе усклађености, како би се надокнадила чињеница да обвезници нису у могућности да провере физички изглед клијента на основу фотографских идентификационих докумената. Ове методе се ослањају на нове технологије укључујући методе депозита и повлачења које су понуђене на web страници, код провере IP адресе странке, а ако обвезник користи софтверске системе за помоћ контроле идентитета, софтвер треба да приступи опсегу позитивних и негативних провера.

Иако нису доступни у свим земљама, јавни извори података могу бити посебно вредни за идентификацију политички изложених лица и појединаца који су предмет разних санкција као последица активности са организованим криминалом и/или финансирањем тероризма. Када је доступно, а тамо где то дозвољава домаћи закон обвезник може да се:

- претплати на националну и/или међународну агенцију за извештавање која пружа on line или телефонско претраживање странака, које често могу пружити историјске податке и информације о странкама других обвезника (у вези са: појединачном пријавом за кредит, да ли странка име неизмирене дугове код другог обвезника и сл.);
- служи јавним on line претраживачем базе податка који не захтева претплату;
- претплати на агенције за истраживање података које документују казнене записе, послодавце, занимања, локације имовине, итд.;
- претплати на организације које омогућавају претраживање различитих пословних активности, правних извора и медија, односно докумената како би се провериле странке по упитницима који пружају личне податке клијентима (нпр. име, датум рођења, место рођења) из комерцијалних база података.

Величина електронског „доказа“ у односу на добијену ширину и квалитет података и степена поткрепљености података које је доставила странка могу пружити корисну основу за процену услуге коју је понудио обвезник. Неколико комерцијалних агенција које приступају многим изворима података који су доступни на интернет претраживачу могу обезбедити операторима/провајдерима сложене и свеобухватне електронске верификације путем једног интерфејса. Како агенције користе базе података и познате негативне информације, тако могу приступити високоризичним упозорењима који користе специфичне изворе података како би идентификовале високи ризик (нпр.: познате преваре идентитета или укључивање у листу санкција). Позитивне информације које се односе на пуно име, тренутну адресу, датум рођења, могу доказати да појединац постоји, а неке могу понудити већи степен поверења од других. Негативне информације укључују разматрање спискова особа за које је познато да су у вези са извршеним преварама, укључујући преваре идентитета и регистрованих лица. Провера таквих информација може бити одговарајућа у случају других фактора који представљају повећани ризик од преваре за лажно представљање. Када се користе електронски идентификациони системи, оператор мора бити задовољан тиме да је провајдер података „широк, поуздан и тачан“. Оператор такође мора обезбедити да процес електронске провере задовољава стандардни ниво, односно потврду која је прописана законом и да се надзорни орган на њих може ослонити (пример провере: једна утакмица на пуно име и тренутну адресу и друга утакмица на пуно име странке и на њену тренутну адресу и датум рођења).

Утврђивање да ли су појединци политички изложене странке није увек једноставно и може представљати потешкоће. Тамо где оператори треба да изврше одређене провере, можда ће моћи да се ослоне на интернет претраживач, или консултују релевантне извештаје и базе података о ризику од корупције које објављују специјализоване националне, међународне, невладине и комерцијалне организације. Ресурси као што су „Индекс перцепције корупције“ (CPI) Transparency International, који се рангира у око 150 земаља

према њиховој прецепцији нивоа корупције, могу бити од помоћи у смислу процене ризика. Ако постоји потреба да се спроведе темељнија провера, или ако постоји велика вероватноћа да оператор има политички изложене странке, претплата на специјализовану базу података за исте може бити једини адекватан алат за смањење ризика. Нове и постојеће странке не морају у почетку да испуњавају критеријуме политички изложених странака, али та позиција се може временом мењати. Исто тако, појединци који су на почетку идентификовани као политички изложене странке, могу престати да буду функционери, нпр. ако промене свој посао или се пензионишу. У многим случајевима дужи период може бити прикладан како би се осигурала већа повезаност ризика са претходном позицијом појединца као политички изложеном странком и сагледавањем да ли је исти смањен. Свака политика и процедуре сваког оператора треба да покрију када и како ће проверавати странке за статус политички изложених лица.

Наведена анализа ризика је општа анализа за различите типове односно категорије странака и представља полазну основу за категоризацију ризика појединачне странке. На основу околности карактеристичних за појединачне странке, као што су њено порекло и предисторија, односно оно што се може закључити на основу информација које пружи прилагођава се и категоризација дате странке, на коју се примењују одговарајуће мере и радње познавања и праћења странке од обвезника, у складу са чл. 7. и 8. Закона.

Обвезник је дужан да утврди интерним актом поступак провере да ли је странка или стварни власник странке функционер, приликом успостављања, или у току успостављеног пословног односа, у складу са чланом 38. Закона, а наведено се односи и на члана уже породице функционера, као и на ближег сарадника функционера.

3) Ризик трансакције, производа и услуге

Да би извршио процену ризика обвезник треба да опише све трансакције које врши, производе и услуге које пружа и да процени вероватноћу да ће странка злоупотребити исте за праће новца или финансирање тероризма, као што треба да процени и утицај, односно дејство такве појаве спроводећи мере и радње познавања и праћења странке и то:

- при вршењу трансакције од 15.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција;

- приликом подизања добитака, улагања улога или у оба случаја када се врше трансакције од 2.000 евра или више у динарској противвредности, без обзира на то да ли се ради о једној или више међусобно повезаних трансакција.

Трансакција јесте пријем, давање, замена, чување, располагање или друго поступање са имовином код обвезника, укључујући и платну трансакцију у смислу закона којим се уређује пружање платних услуга.

Имовина јесу ствари, новац, права, хартије од вредности и друге исправе у било ком облику којима се може утврдити право својине и друга права.

Новац јесте готов новац (домаћи и страни), средства на рачунима (динарска и девизна) и електронски новац.

Готовинска трансакција јесте физички пријем или давање готовог новца.

Алтернатива приступу прага (од 2.000 евра или 15.000 евра) је „на приступном приступу“ који је захтев од обвезника да идентификује и потврди идентитет странке пре омогућавања истој да учествује у играма на срећу преко средстава електронске комуникације. Када се потврди идентитет странке, она може започети играње.

Генерално, обвезници треба да испуњавају низ регулаторних захтева, комерцијалних услова и предузму сигурносне мере које могу допуњавати мерама за спречавање прања новца и финансирања тероризма, као: старосна верификације странке, контрола финансијског криминала, одребе о социјалној одговорности, сигурносна контрола, надзор игара (нпр. да се обвезник бави проблемом зависности од коцкања и сл.).

Обвезник мора да има пратеће процедуре за праћење и евидентирање укупног новца плаћеног или положеног на евиденционим рачунима за играње преко средстава електронске комуникације, од стране сваке странке.

Већи ризик од прања новца и финансирања тероризма представљају следеће трансакције:

- омогућено плаћање готовином: већина плаћања код приређивача преко средстава електронске комуникације врши се директно са рачуна из финансијских институција. Међутим, обвезник може да функционише као део мешовитог приређивања које укључује и кладионице тј, тзв. „земаљско клађење“. Тако може бити омогућено странкама да готовином допуњују евиденционе рачуне на уплатно-исплатном месту, а онда исте користе за „on line“ игре;

- трансфери између странака: обвезници могу дозволити или бити свесни да странке преносе новац између себе без коришћења свог евиденционог рачуна код истих;

- неправилна употреба трећих лица: особе које се баве криминалом могу користити „треће стране“, или анонимне, или идентификоване агенте за коцкање одређених износа у њихово име како би се избегла провера идентитета странке. „Трећа лица“ се могу користити за коцкање у име других са минималним износом;

- коришћење евиденционих рачуна код обвезника: без задовољавајућих интерних контрола, странке могу користити ове рачуне за депоновање и повлачење без коцкања и уз минималне улоге;

- вишекориснички рачун – on line новчаник: оператор/провајдер може поседовати и контролисати више web страница. Појединачне web странице такође нуде низ различитих врста коцкања. Странке могу да одвоје различите врсте игара на срећу преко средстава електронске комуникације, које се одвијају код истог оператора/провајдера, или путем истог web сајта из легитимних разлога, нпр. да прате њихове перформансе у различитим областима. Међутим, корисници могу отворити вишеструке рачуне или „on line новчанике“ из непоштених и непримерених разлога, укључујући покушај смањења нивоа потрошње, или да се избегне ниво прага провере;

- промене на рачунима финансијских институција: странке могу имати у више финансијских институција рачуне и можда желети да промене неки од тих рачуна који користе за on line клађење. То може бити из легитимних разлога, или можда намера да унесе забуну ревизорском трагу, или да уведе трансакције треће стране без скретања пажње;

- превара идентитета: детаљи о рачунима финансијских институција могу се украсти и користити на web страницама. Украдени идентитети се такође могу успешно користити за отварање рачуна код финансијских институција и такви рачуни се могу користити на web страницама, преко којих се може отворити више налога за учествовање у играма на срећу преко средстава електронске комуникације, користећи украдене идентитете;

- припејд картице: коришћење готовине за финансирање припејд картице представља сличне ризике као код готовине. Обвезници не могу направити исти ниво унакрсне референтне провере код неких типова припејд картица, јер су исте у могућности да извршавају трансакције и преко рачуна финансијских институција;

- електронски новчаник: евиденциони рачун код којег се прихвата само новац преко рачуна финансијских институција на име странке обично не представља никакве веће или мање ризике од прања новца и финансирања тероризма у односу на то да су средства примљена директно из финансијске институције. Ипак, када странка изврши плаћање на евиденционом рачуну, са рачуна својих финансијских институција, а извод који дају њихове финансијске институције може да забележи само исплату из електронског новчаника, а не и трансакције за on line игре на срећу, може указивати да странка жели да прикрије своје уплате у играма на срећу преко средстава електронске комуникације.

Такође, игре које укључују више оператора/провајдера преко средстава електронске комуникације често се одвијају на платформама (тј. централном рачунару система који повезује електронске уређаје за коцкање ради избора игара, функционисања, надзора, сигурност и ревизију) које деле мноштво различитих оператора/провајдера преко средстава електронске комуникације, могу бити злоупотребљене у сврху прања новца и финансирања тероризма. Платформа ће вероватно играти кључну улогу у улагању образаца и вредности игре за потенцијалне активности прања новца (нпр. чип, дампинг и др.), тако да без јасних политика оператора/провајдера и платформе у односу на одговарајуће улоге и акције странке, ова предност може да се изгуби.

Обвезник нарочито треба да прати и препозна сумњиве трансакције које се спровode на начин којим се избегавају стандардни и уобичајени методи контроле које обухватају више учесника, више међусобно повезаних трансакција које се обављају у краћем периоду или у више интервала узастопно, у износу који је мало испод законом прописаног максимума, како би избегли евидентирање и извештавање.

Обвезник је дужан да процени ризик од прања новца и финансирања тероризма у односу на нову услугу коју пружа у оквиру своје делатности, нову пословну праксу, као и начине пружања нове услуге, и то пре њеног увођења. Такође, дужан је да процени ризик од коришћења савремених технологија у пружању постојећих или нових услуга, и предузме додатне мере којима се умањују ризици и управља истима.

Листа индикатора за препознавање сумњивих трансакција за организаторе посебних игара на срећу преко средстава електронске комуникације је полазиште запосленима/овлашћеним лицима при препознавању сумњивих околности повезаних са одређеном странком и/или трансакцијом коју странка изводи, како би их у свом раду користили. У поступку утврђивања постојања елемената за квалификацију одређене трансакције или лица сумњивим, треба пре свега имати на уму индикаторе за препознавање основа сумње. Међутим, трансакција може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора. У том смислу, потребно је сагледати шири оквир, у складу са принципом да обвезник најбоље познаје свог клијента и проценити да ли одређена трансакција ипак може бити сумњива, а да не испуњава ни један од индикатора.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа, а обвезник је дужан да у вези са наведеним сачини унутрашња акта ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, којима ће исте обухватити, а описана акта морају бити сразмерна природи и величини обвезника и одобрена од стране највишег руководства.

На основу процењеног степена ризика, обвезник спроводи адекватне радње и мере познавања и праћења странке.

Сходно члану 6. став 5. Закона, на основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање поједностављене мере;
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање опште радње и мере;
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује појачане радње и мере.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика и одредити адекватне радње и мере из закона за те категорије ризика.

Обвезник је дужан да примењује радње и мере познавања и праћења странке из члану 7. Закона и у току трајања пословног односа у учесталости и интензитету у складу са

процењеним ризиком и промењеним околностима у вези са странком, сходно члану 8.став 4. Закона.

Такође, министар ближе уређује начин и разлоге на основу којих обвезник сврстава странку, пословни однос, услугу коју пружа у оквиру своје делатности или трансакцију у категорију ниског ризика од прања новца или финансирања тероризма, у складу са резултатима Процене ризика од прања новца и Процене ризика од финансирања тероризма, а на основу којих предузима поједностављене радње и мере.

АНАЛИЗА И ПРОЦЕНА РИЗИКА

Процена ризика је активност која показује у којој мери одређени ризик може утицати на остварење циља.

Процена ризика врши се на основу вероватноће и утицаја.

Вероватноћа представља могућност да ће настати одређени догађај, док утицај представља његов ефекат.

У следећем кораку врши се мерење утицаја и вероватноће у контексту питања: "шта је последица ризика?".

Утицај и вероватноћа мере се помоћу три категоризације: "висок", "средњи" и "низак". Свака категоризација има број, а производ множења бројева уз категоризацију даје степен изложености одређеном ризику.

Изложеност ризику утврђује се на основу матрице која показује везу између утицаја и вероватноће у систему 3x3, како следи:

УТИЦАЈ	висок	3	3	6	9
	средњи	2	2	4	6
	низак	1	1	2	3
			1	2	3
			ниска	средња	велика
ВЕРОВАТНОЋА					

Изложеност ризику се процењује као ниска (производ је 1 или 2), средња (производ је 3 или 4) и висока (производ је 6 или 9).

Обвезник је високо изложен одређеном ризику нарочито уколико он може довести до:

- прекида свих важних програма, услуга и активности;
- губитка великих финансијских средстава;
- озбиљне повреде сигурности запослених и странака (угрожен живот);
- значајног губитка поверења јавности и др,

и примењује појачане радње и мере.

Обвезник је средње изложен одређеном ризику уколико он може довести до:

- прекида неких важних програма, услуга и активности;
- губитка ограничених финансијских средстава;
- повреде сигурности запослених и странака (озбиљне повреде);
- губитка поверења јавности у некој мери и др,

и примењује најмање опште радње и мере.

Обвезник је ниско изложен одређеном ризику уколико он може довести до:

- кашњења код малих пројеката и пружања услуга;
- губитка финансијских средстава мале вредности;
- указивање прве помоћи угроженима;
- "корак назад" у изградњи поверења јавности и др,

и примењује најмање поједностављене радње и мере.

Обвезник врши анализу и процену изложености ризику у односу на све препознате и идентификоване категорије ризика и сврстава их у неку од напред наведених категорија.

ПРОЦЕС УПРАВЉАЊА РИЗИЦИМА

Интерна политика и процедуре

Систем управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма треба да омогући обвезницима да утврде одговарајућу политику, процедуре, систем контроле, одреде улогу, ниво овлашћења и одговорност овлашћених лица код обвезника. Циљ прихватања такве политике је првенствено да се на нивоу обвезника одреде она подручја пословања која су, с обзиром на могућност злоупотребе од прања новца или финансирања тероризма, више или мање критична, односно да обвезник сам утврди и одреди главне ризике и мере за њихово решавање, а у свему у складу са одребама Закона.

Руководство мора да обезбеди да запослени поштују интерне процедуре и утврђену политику. Оно треба да подстиче етичку културу пословања и етичко понашање запослених, да континуирано јача капацитете, знање и свест код запослених о значају преиспитивања и ажурирања процене ризика и значају ефикасног управљања ризиком кроз предузимање адекватних мера и радњи за откривање и спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Потребно је да руководиоци организационих јединица, који су одговорни за управљање ризицима на нивоу своје јединице, ако је организациона структура већа, разраде процедуре за управљање ризицима од прања новца и финансирања тероризма, тако да те процедуре буду примерене конкретним задацима у организационој структури обвезника и да буду усаглашене са процедурама, циљевима и начелима процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на нивоу обвезника.

Интерна стратегија

Ради спровођења активности на успостављању функционисања и одржавања процеса управљања ризицима обвезник доноси стратегију која представља оквир за идентификовање, процену и контролу над потенцијалним догађајима и ситуацијама које могу имати негативан ефекат по углед обвезника и његовог пословања. Иста треба да садржи ставове обвезника према ризицима, постављене циљеве као и улоге, овлашћења и одговорности у процесу управљања ризицима.

Циљеви стратегије су побољшање ефикасности управљања ризицима, да управљање ризицима постане:

- саставни део планских докумената;
- да управљање ризицима постане саставни део процеса планирања и доношења одлука кључних за реализацију циљева;
- да се обезбеди да идентификовање, процена, поступање, праћење и извештавање о ризицима буду разумљиви свим запосленима;
- успостављање координације у управљању ризицима;
- да управљање ризицима обухвати сва подручја ризика;
- обезбеђење да су на нивоу обвезника обухваћени најзначајнији ризици;
- осигурање да је управљање ризицима у складу са прописима којима се уређује спречавање прања новца и финансирање тероризма.

Сврха стратегије је подизање капацитета обвезника за постизање постављених циљева на стратешком и оперативном нивоу обвезника коришћењем система за управљање ризицима, као алата, што подразумева и ефективну комуникацију и учење које се спроводи вертикално и хоризонтално унутар организационе структуре обвезника.

Управљање ризицима код обвезника јача поверење у управљачки систем и доводи до развоја нове позитивне управљачке културе.

Стратегија унапређује ефикасност пословних процеса, квалитет одлучивања и пружање услуга обвезника, побољшањем система за управљање ризицима што доводи до повећања жељених резултата, тако да ефективно сведе претњу од ризика прања новца и финансирања тероризма на минимум. Иста мора да садржи показатеље ефективности, као и да се периодично ажурира, односно ревидира и усклађује са стандардима.

Овлашћења, одговорности и образовање

Процес управљања ризицима подразумева више учесника и структура и они имају своје улоге, овлашћења и одговорности. Обвезник је дужан да за вршење појединих радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма именује овлашћено лице и његовог заменика у складу са чл. 49-52. Закона.

Овлашћено лице и његов заменик, морају да испуњавају услове прописане чланом 50.ст. 1. и 2. Закона.

Овлашћено лице се стара о успостављању, деловању и развоју система за спречавање прања новца и финансирања тероризма и иницира и предлаже мере за његово унапређење; учествује у изради интерних аката; учествује у изради смерница унутрашње контроле; учествује у успостављању и развоју информатичке подршке; учествује у припреми програма стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених и обезбеђује правилно и благовремено достављање података Управи за спречавање прања новца у складу са законом.

Заменик овлашћеног лица замењује овлашћено лице у његовом одсуству и обавља друге задатке у складу са интерним актом обвезника.

Највише руководство код обвезника утврђује систем за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, односно интерне политике и процедуре, доноси интерну стратегију, успоставља, одржава и обезбеђује услове за спровођење активности у процесу управљања ризицима и обезбеђује највиши ниво подршке, преданости и посвећености процесу управљања ризицима. Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Ефективна комуникација се спроводи вертикално и хоризонтално унутар обвезника. Сви запослени од руководиоца добијају јасне поруке о одговорности за управљање ризицима и начин на који су њихове појединачне активности повезане са радом других организационих јединица и запослених.

Руководиоци организационих јединица обезбеђују да комуникација ефективно пренесе циљеве, важност и значај ефективног управљања ризицима, склоност ка ризику и толерисање ризика, као и улоге и одговорности запослених у спровођењу компоненти у управљању ризицима.

Обвезник је дужан да изради програм редовног годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање прања новца и финансирања тероризма у складу са чланом 53. Закона, као и да обезбеди следеће:

- упознавање са стратегијом управљања ризицима за све запослене, уз сталну обавезу упознавања новозапослених;
- радионице о идентификацији ризика приликом израде интерних докумената;
- радионице у вези утврђивања ризика приликом израде годишњих планова кроз програме рада организационих јединица;
- интерне састанке и размену искустава организационих јединица о управљању ризицима и др.

НАДЗОР НАД РИЗИЦИМА И ЊИХОВО ПРЕИСПИТИВАЊЕ

Унутрашња контрола и интерна ревизија

Обвезник је дужан да, у оквиру активности које предузима ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, спроводи редовну унутрашњу контролу обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, сходно члану 54. Закона. Унутрашња контрола се спроводи у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Сврха унутрашње контроле је откривање и отклањање недостатака у примени Закона, као и унапређивање унутрашњих система за откривање лица и трансакција за које се сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Обвезник је у обављању унутрашње контроле дужан да, методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестира примене система против спречавања прања новца и финансирања тероризма и усвојених процедура.

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура, увођења нове услуге), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона и интерних процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена, најкасније до дана увођења тих промена.

Обвезник, својим актом, одређује овлашћења и одговорности органа управљања, организационих јединица, овлашћених лица и других субјеката код обвезника у вршењу унутрашње контроле, као и начин и распоред вршења унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон који уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу Закона.

Процес праћења ризика и извештавање

Праћење и извештавање о ризицима од прања новца и финансирања тероризма, као и управљање истима, је континуирани процес. Руководиоци свих нивоа код обвезника, кроз процесе анализе ризика, прате да ли одређени ризици још увек постоје, да ли су се појавили нови, да ли су се променили утицаји и вероватноћа постојећих ризика, као и да ли се променио приоритет ризика.

Идентификовани ризици код обвезника се разматрају редовно, на састанцима највишег руководства два пута годишње и по потреби, након чега се комуникација одвија са нижим руководиоцима, како би одговор на ризике био ефикасан.

Ризици на нивоу организационих јединица се прате перманентно, а прегледају квартално и по потреби, од стране руководиоца организационих јединица.

Интерна комуникација о ризицима осигурава да руководиоци и сви запослени код обвезника разумеју своје место и одговорност у управљању ризицима.

Процес праћења и извештавања о ризицима од прања новца и финансирања тероризма треба да се спроводи у склопу:

- пословне функције обвезника за контролу пословања, како би се обезбедило да се сви предвиђени поступци редовно примењују;
- функције за усаглашеност са прописима, која периодично прати да ли се утврђене интерне политике поштују и да ли су сви системи у функцији;
- функције ревизије, када се утврђује да ли су пословне политике и процеси у складу са законом и да ли се спроводе на законом прописан начин;
- процене ресурса за управљање ризицима, као што су обезбеђена финансијска средства и кадровска решења;
- утврђивања будућих потреба које су важне за природу, величину и сложеност комплетног пословања обвезника.

Редовни извештаји који се подносе руководиоцима треба да садрже податке о резултатима процеса праћења ризика, налазе унутрашње контроле, извештаје организационих јединица, извештаје интерне ревизије, извештаје лица овлашћених за откривање, праћење и пријављивање сумњивих трансакција надлежном државном органу, као и закључке надзорних органа утврђене у извештајима о непосредној инспекцији обвезника по питањима спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Руководиоцима код обвезника треба достављати и све друге важне информације које ће им омогућити да провере ниво контроле спречавања прања новца и финансирања тероризма, као и могуће последице по пословање обвезника, ако механизми контроле и спречавања не функционишу адекватно ризицима.

ЗАШТИТА И ЧУВАЊЕ ПОДАТАКА И ВОЂЕЊЕ ЕВИДЕНЦИЈА

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком, успостављеном пословном односу са странком, праћењем странке и извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом, прибављеним на законом прописан начин, чува најмање десет година од дана окончања пословног односа, извршене трансакције.

Обвезник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Након истека наведених рокова, обвезник је дужан да са горе поменутих подацима поступа у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, под условом да се не ради о подацима које користе надлежни органи у посебне сврхе.

Обвезник је дужан да доставља Управи за спречавање прања новца информације, податке и документацију у складу са чланом 47. Закона.

Обвезник је дужан да води евиденцију података из члана 98. став 1. Закона, а чија је садржина прописана одредбама члана 99. Закона.

Обвезник, односно његови запослени, укључујући и чланове управног, надзорног и другог органа управљања, као и друга лица којима су доступни подаци из члана 99. Закона, дужни су да заштите исте, у складу са чл. 90. и 91. Закона.

ИЗРАДА ЛИСТЕ ИНДИКАТОРА

Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора дужни су да унесу и индикаторе које је израдио надлежни орган, а који се објављују на веб сајту Управе за спречавање прања новца.

Код израде листе индикатора, између осталог, обвезник узима у обзир сложеност и обим извршења трансакције, неубичајен начин извршења, чињеницу да је трансакција у

несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора, и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма. Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и оспособљени за препознавање и решавање ризика од прања новца финансирања тероризма у делокругу свог рада.

ПРИМЕНА СМЕРНИЦА

Обвезници су дужни да ускладе своје пословање са садржајем Смерница и израде интерна акта, сагласно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

РЕПУБЛИКА
БЕОГРАД
МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА
Директор
Зоран Гашић

